CÀTEDRA INNOVACIÓ EMPRESA

Grit Grup de Recerca d'Indústria i Territori

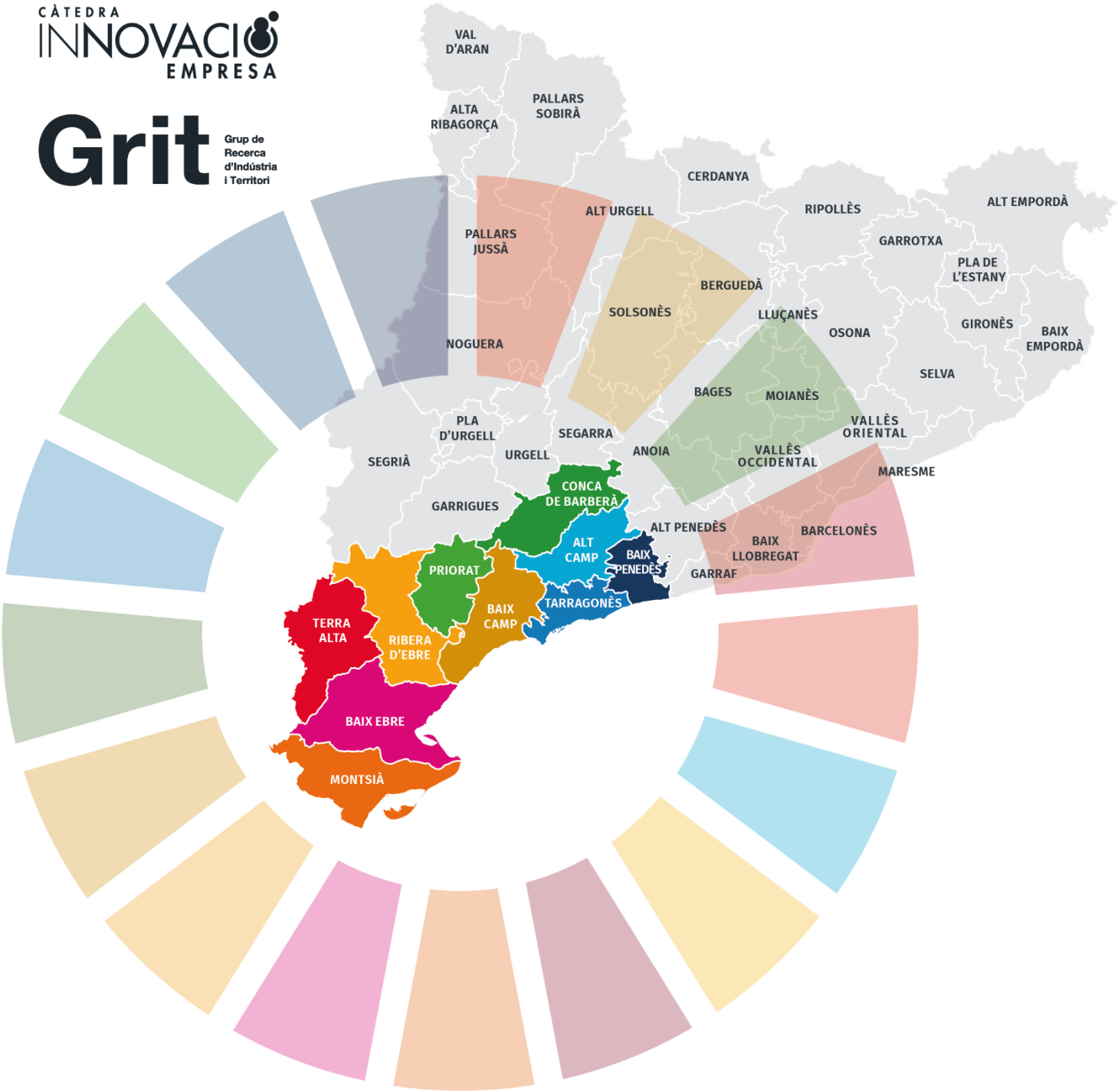

Informe de conjuntura econòmica

Camp de Tarragona i Terres de l'Ebre

Quart trimestre de 2023

cambraReus · Cambra Tarragona · Cambra de Comerç de Tortosa · Cambra de Comerç de Valls · Diputació Tarragona

INFORME DE CONJUNTURA ECONÒMICA DEL CAMP DE TARRAGONA I DE LES TERRES DE L'EBRE

Quart trimestre de 2023

Presentació 2

1. L'escenari internacional 3

2. L'evolució de l'economia espanyola 5

3. La dinàmica de l'economia catalana 7

3.1. El creixement des de la perspectiva de l'oferta 9

3.2. El creixement des de la perspectiva de la demanda.....11

3.3. Les perspectives de futur de l'economia catalana.....12

4. L'economia del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre 14

5. MONOGRÀFIC "Entre el PIB i la renda disponible: cal trobar una senda pròpia per al sud de Catalunya" 24

6. Una visió de l'economia de la zona en deu punts 31

cambraReus · cambra Tarragona · Cambra de Comerç de Tortosa · Cambra de Comerç de Valls

Presentació

L'any 2024 ve carregat de moltes incògnites: les guerres a Gaza i Ucraïna, els assalts de grups terroristes als vaixells que naveguen pel mar Roig, les tensions en els mercats de l'energia, les confrontacions geopolítiques entre els Estats Units i la Xina, els efectes preocupants de tecnologies com la intel·ligència artificial (IA) i la robòtica sobre els mercats de treball o els moviments migratoris que no paren de créixer, entre altres aspectes. Tots aquests fenòmens fan preveure un escenari futur força turbulent, carregat de tensions i conflictes.

Una eventual escalada dels conflictes bèl·lics que estan tenint lloc actualment a la franja de Gaza i a Ucraïna s'erigeix com la principal font de risc sobre el futur econòmic a mitjà i llarg termini. Si aquest risc arribés a materialitzar-se, el seu impacte sobre el creixement econòmic arreu del món seria força desfavorable, ja que una major incertesa geopolítica comporta un entorn més advers per al disseny estratègic i la inversió per part dels agents econòmics. La possible escalada d'aquests conflictes bèl·lics també podria donar lloc a noves tensions en el comerç internacional —que provocarien una evolució desfavorable dels preus de l'energia—, pressió en els mercats de matèries primeres i aliments, i un allargament de les mesures restrictives de la política monetària.

Per si això fos poc, cal esmentar que aquest 2024 una setantena de països celebraran eleccions presidencials que, en alguns casos, afectaran la direcció que prendrà l'economia mundial. Gairebé la meitat de la població mundial haurà de decidir sobre els seus governants i les propostes polítiques que emmarcaran el seu futur immediat. Per les seves implicacions geopolítiques, preocupa especialment el resultat de les eleccions presidencials dels Estats Units. Quin paper hi tindran les xarxes socials i les notícies falses? S'hi presentarà Trump? I Biden? Com afectarà el conflicte entre palestins i israelians la política nord-americana? Totes aquestes consideracions no es poden ignorar en el primer balanç comarcal del 2024.

No ens podem resignar a viure en un pessimisme estèril.

No hem de caure en un optimisme infantil que ignora el període històric en què estem immersos, però tampoc no ens podem resignar a viure en un pessimisme estèril que no ens portarà enlloc com a persones, empreses, institucions i territoris. Alguns mitjans de comunicació ens diuen que 2024 serà l'any de les D: la desacceleració, atès que estem condemnats a un caiguda del ritme de creixement; el deute, perquè els governs occidentals tenen uns nivells d'endeutament elevats que aviat caldrà moderar a través

de retallades en la prestació de serveis; la desglobalització, perquè predominen els vents del proteccionisme i les traves al comerç internacional, i la digitalització, que, arran de l'expansió de tecnologies digitals com la IA, la fabricació a distància o la mobilitat autònoma, provocarà canvis radicals en la forma de produir, distribuir i consumir. Malgrat el cant apocalíptic de molts mitjans, cal dir que hi ha alternatives menys dramàtiques. Com a territori, cal buscar una tercera via que ens permeti evitar caure en la paràlisi i el fatalisme.

1. L'escenari internacional

Els organismes internacionals preveuen un alentiment en el ritme de creixement mundial. La concurrència de factors externs, com el repunt del preu del petroli en els darrers mesos, i interns, com un augment més persistent del que es preveia dels tipus d'interès, expliquen el deteriorament de les perspectives econòmiques en les economies més desenvolupades del planeta.

Des de l'any 2023 el ritme de creixement mundial es modera, però en cap cas es preveu entrar en una recessió.

Segons les previsions del Fons Monetari Internacional (FMI), des de l'any 2023 el ritme de creixement mundial es modera, però en cap cas es preveu entrar en una recessió. El pronòstic és que el creixement mundial passi del 3,5% de 2022 al 3,0% el 2023, mentre que les previsions per als propers anys són del 2,9% per a 2024 i del 3,2% per a 2025. Malgrat les tensions en els mercats internacionals, no es preveu un alentiment del ritme de creixement de l'economia mundial, tot i que les previsions per als dos propers anys se situen molt per sota de la mitjana del 3,8% registrada per l'economia mundial durant el període 2000–2019.

Ara bé, si s'analitzen les taxes registrades i les previsions de l'FMI per a 2024 i 2025 en funció del nivell de renda dels països, es pot observar que les trajectòries són molt diferents. En el cas de les economies emergents, es preveu un ritme de creixement al voltant del 4% anual al llarg del període 2022-2025. En canvi, les economies desenvolupades experimenten una forta caiguda l'any 2023 que es preveu que s'estengui durant els propers anys. Malgrat que les economies avançades van registrar un creixement del 2,6% l'any 2022, s'espera que tanquin 2023 amb una taxa de només l'1,5%, si bé les previsions de l'FMI són d'un creixement de l'1,4% el 2024 i de l'1,8% el 2025.

Quadre 1. Previsions de l'economia mundial

PIB (variació anual) (%)	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Perspectives
Món	**-2,8**	**6,3**	**3,5**	**3,0**	**2,9**	**3,2**	
Economies emergents	-1,8	6,9	4,1	4,0	4,0	4,1	
Economies avançades	-4,2	5,6	2,6	1,5	1,4	1,8	
Unió Europea	-5,6	5,9	3,6	0,7	1,5	2,1	
Alemanya	-3,8	3,2	1,8	-0,5	0,9	2,0	
França	-7,7	6,4	2,5	1,0	1,3	1,8	
Itàlia	-9,0	7,0	3,7	0,7	0,7	1,0	
Espanya	-11,2	6,4	5,8	2,5	1,7	2,1	
Portugal	-8,3	5,5	6,7	2,3	1,5	2,1	
Taxa d'inflació (variació anual) (%)	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**Perspectives**
Món	3,2	4,7	8,7	6,9	5,8	4,6	
Economies emergents	5,2	5,9	9,8	8,5	7,8	6,2	
Economies avançades	0,7	3,1	7,3	4,6	3,0	2,2	
Unió Europea	0,7	2,9	9,3	6,5	3,6	2,4	
Alemanya	0,4	3,2	8,7	6,3	3,5	2,2	
França	0,5	2,1	5,9	5,6	2,5	2,0	
Itàlia	-0,1	1,9	8,7	6,0	2,6	2,2	
Espanya	-0,3	3,0	8,3	3,5	3,9	2,1	
Portugal	-0,1	0,9	8,1	5,3	3,4	2,4	

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'FMI (Base de dades World Economic Outlook, consulta 1 gener 2024).

La dinàmica registrada i les previsions encara són més moderades per als 27 països de la Unió Europea. S'espera tancar l'any 2023 amb una taxa de creixement de només el 0,7% —la UE va créixer un 3,6% el 2022— a causa del dinamisme moderat de les tres principals economies europees. Per a l'any 2023, s'espera que Alemanya registri una taxa anual de -0,5%; França, de l'1%, i Itàlia, del 0,7%. En aquest escenari, cal posar en valor el dinamismes de les dues economies ibèriques, ja que s'estima que Espanya registrarà una taxa anual del 2,5% i Portugal, del 2,3% per a l'any 2023.

S'estima que Espanya registrarà un increment del PIB del 2,5% l'any 2023.

Pel que fa a l'evolució dels preus, l'FMI pronostica que la inflació mundial es reduirà a un ritme constant —del 8,7% de 2022 al 6,9% l'any 2023 i el 5,8% l'any 2024— a causa de l'enduriment de la política monetària i als vents de cua de la moderació dels preus de l'energia i les matèries primeres. Les estrictes mesures de la política monetària de la Reserva Federal i del Banc Central Europeu (BCE) han permès mantenir ancorades les expectatives d'inflació en una conjuntura internacional complicada. Malgrat els signes de

moderació i els problemes d'aprovisionament que castiguen les principals economies industrialitzades, cada cop s'alcen més veus que reclamen un major relaxament de la política ortodoxa aplicada per la Reserva Federal i el BCE. Si més endavant les circumstàncies ho permeten, una reducció dels tipus d'interès de referència podria agilitzar el ritme de creixement i la generació de nous llocs de treball.

Igual que en matèria de creixement econòmic, les previsions inflacionàries difereixen força segons el nivell de desenvolupament de cada país. En el cas de les economies de mercats emergents i en desenvolupament, que van registrar una inflació del 9,8% el 2022 i del 8,5% el 2023, es preveu una baixada moderada fins al 7,8% per a 2024. Pel que fa a les economies avançades, que van tancar el 2022 amb una inflació del 7,3%, es preveu que tanquin el 2023 amb un 4,6%, si bé les previsions són del 3,0% per a 2024 i del 2,2% per a 2025.

L'enduriment de les polítiques monetàries a través de les pujades dels tipus d'interès ha estat efectiva a l'hora de controlar les expectatives inflacionàries. No obstant això, les fortes previsions inflacionistes registrades s'han traduït en una pèrdua dels salaris reals, una reducció dels marges de beneficis i un increment dels costos laborals i financers a les pimes locals.

2. L'evolució de l'economia espanyola

Malgrat l'advers escenari mundial, l'economia espanyola destaca per haver tingut un comportament positiu durant 2023. Al llarg de l'exercici, diversos organismes oficials han revistat a l'alça les previsions de creixement, des del 2,1% previst en el projecte de pressupostos fins al 2,4% previst pel Banc d'Espanya o el 2,5% previst per l'FMI. En tots els àmbits, l'economia espanyola tancarà l'exercici de 2023 amb un balanç molt favorable, sobretot si es compara amb els resultats presentats per les principals economies europees.

En un context internacional cada cop més incert, cal esperar una major feblesa del sector exterior.

Ara bé, arran de les creixents tensions internacionals, el Banc d'Espanya modera les previsions per als propers anys en el seu darrer informe. Aquest organisme preveu que el ritme de creixement del PIB sigui de l'1,6% el 2024 i de l'1,9% el 2025.

En un context internacional cada cop més incert, cal esperar una major feblesa del sector exterior i una translació gradual de l'enduriment de la política monetària global i europea a l'activitat econòmica. Bona prova d'aquestes tensions és la desacceleració registrada per l'economia espanyola durant el tercer trimestre del 2023, quan, segons l'Institut Nacional d'Estadística (INE), el creixement intertrimestral del PIB es va situar en el 0,3%. Si bé aquesta taxa de creixement va ser inferior a les registrades els dos primers trimestres de l'any (del 0,6% i del 0,4%, respectivament), va estar clarament per sobre de la mitjana de l'àrea de l'euro, que només va ser del 0,1%. Tot fa pensar que durant el quart trimestre l'activitat registrarà un creixement al voltant del 0,3%.

Quadre 2. Variació interanual de les projeccions macroeconòmiques de l'economia espanyola (%)

	2023	2024	2025	Perspectives
PIB	2,4	1,6	1,9	○
Consum privat	2,2	2,3	1,7	○
Consum públic	2,2	0,8	1,5	○
Formació bruta de capital fix	1,8	2,7	2,7	○
Exportació de béns i serveis	1	0,3	3	○
Importació de béns i serveis	-0,4	1,3	3	○
Demanda nacional	1,8	2	1,8	○
Demanda exterior neta	0,6	-0,4	0,1	○
Deflactor del PIB	5,6	2,6	2,3	○
Ocupació (hores)	1,9	1,3	1,1	○
Taxa d'atur (% de la població activa)	12,1	11,7	11,4	○

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Banc d'Espanya (projeccions de desembre 2023).

En el quadre 2 es poden observar les previsions de creixement de l'activitat econòmica per als propers trimestres. Arran de l'elevat dinamisme que l'activitat econòmica va mostrar al tram final de 2022 i durant la primera meitat de 2023, entre 2024 i 2025 es preveu una moderació de les taxes mitjanes anuals del PIB, que cauran a l'1,6% i a l'1,9%, respectivament. S'estima que l'impacte negatiu de les restriccions monetàries sobre l'activitat econòmica es manifesti de ple al llarg de 2024.

La principal font de dinamisme serà la demanda interna, en concret el consum domèstic i la inversió. D'una banda, el consum de les llars es veurà afavorit per l'augment de les rendes reals en un context de moderació de les taxes d'inflació i de creació d'ocupació i increments salarials en un

mercat laboral relativament dinàmic. D'altra banda, la formació bruta de capital també actuarà com un important motor del creixement, en gran mesura pels efectes favorables del fons Next Generation sobre els projectes d'inversió vinculats al foment de la digitalització i les energies renovables. En canvi, les creixents tensions internacionals i els entrebancs al comerç internacional fan preveure una contracció de la demanda exterior, sobretot per les dificultats que trobaran les empreses per exportar fora de la Unió Europea.

La formació bruta de capital també actuarà com un important motor del creixement.

Després de la forta empenta de les exportacions registrada des dels primers mesos posteriors a la crisis sanitària, la demanda interna (en particular, el consum domèstic, la inversió, el sector públic i el turisme) està prenent el relleu del sector exterior com a motor del creixement econòmic.

Pel que fa al mercat laboral, durant els propers anys es preveu que es moderi el dinamisme registrat els dos darrers exercicis, d'acord amb l'evolució prevista de l'activitat i amb el supòsit d'una certa recuperació de la productivitat. Es preveu que la taxa d'atur continuï baixant, encara que a un ritme més lent que el registrat els últims anys. L'alentiment en el ritme de reducció de la taxa d'atur vindrà donat per la moderació en el ritme de creació d'ocupació i, sobretot, pel creixement previst de la població activa com a resultat dels intensos fluxos d'immigració que s'estan registrant.

3. La dinàmica de l'economia catalana

L'escenari internacional, farcit d'incerteses i de conflictes, i el gir experimentat per la política monetària, especialment a Europa, han afectat l'economia catalana. No podia ser de cap altra manera. L'economia internacional s'enfronta a una fase de desacceleració marcada per l'escalada dels tipus d'interès i les recessions de baixa intensitat que experimenten algunes economies desenvolupades. No obstant això, tal com hem assenyalat al principi d'aquesta nota, organismes com l'FMI són optimistes respecte de l'economia espanyola, cosa que contrasta amb les prediccions per a les grans economies veïnes, en particular Alemanya, Itàlia i França, que s'acosten a la recessió.

Pel que fa a l'economia catalana, el creixement del PIB es mostra sensible a l'entorn internacional, però manté un ritme apreciable. Durant el tercer trimestre de 2023, el PIB català presenta un creixement interanual del 2,1%, un ritme significativament superior al de la zona euro, que se situa al voltant

Durant el tercer trimestre de 2023, el PIB català augmenta un 2,1% interanualment.

del 0,1%. Pel que fa a l'economia espanyola, podem afirmar que durant el tercer trimestre la situació ha canviat radicalment. Mentre que durant els sis primers mesos de 2023 l'economia catalana ha destacat en comparació de l'espanyola, en el tercer trimestre la taxa intertrimestral del conjunt estatal ha estat del 0,3%, mentre que la catalana s'ha situat en un 0,1%.

Tot i això, en termes interanuals, la taxa de creixement del PIB català ha estat del 2,1%, mentre que la registrada per l'economia catalana ha estat de l'1,8%. Durant el tercer trimestre de 2023, en termes comparatius, els resultats aconseguits per l'economia catalana estan una mica per sota dels registrats pel conjunt de l'economia espanyola, però força per sobre dels resultats obtinguts per la Unió Europea i la zona euro.

Gràfic 1. Evolució del PIB de l'economia catalana (%)

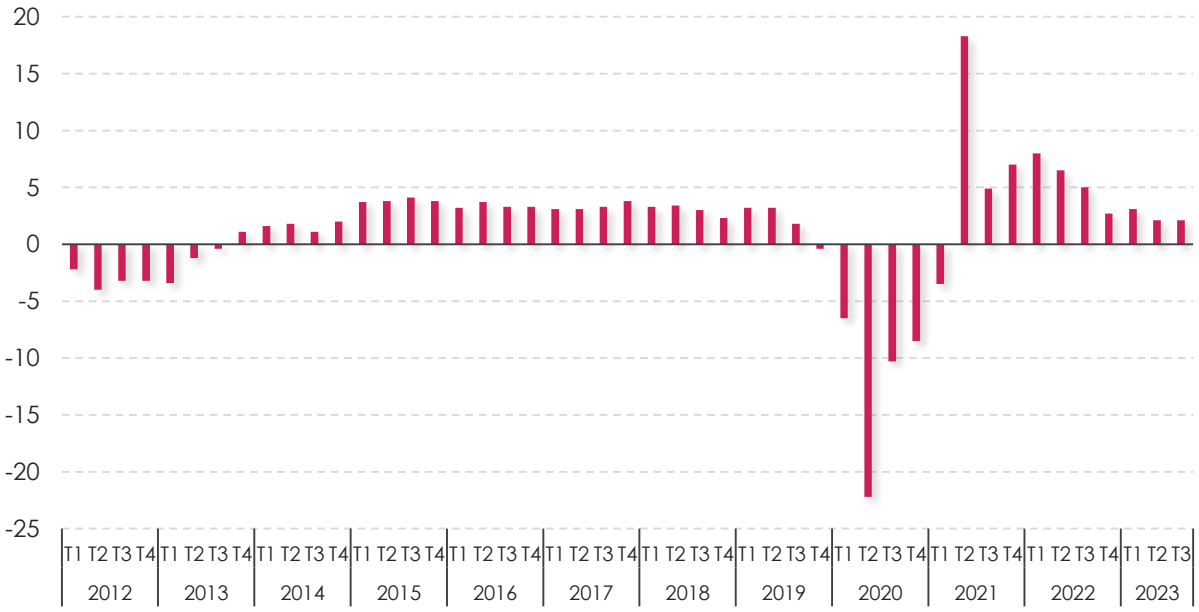

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT.
Nota: Taxa de variació interanual (%) amb dades d'estacionalitat corregides.

Les dades presentades posen de manifest que l'economia catalana comença a ser sensible a les incerteses presents en l'escenari internacional, les tensions inflacionistes i l'escalada del tipus d'interès de referència. Un escenari força advers per a la presa de decisions i les relacions comercials arran de la pandèmia, la guerra a Ucraïna, el conflicte de Gaza, els entrebancs al comerç internacional, l'elevada inflació i la pujada dels tipus d'interès del BCE. En conjunt, tots aquests condicionants estan generant una gran inseguretat en les economies industrialitzades, de la qual tampoc no s'escapa Catalunya.

L'economia catalana comença a ser sensible a les incerteses en l'escenari internacional, la inflació i l'escalada del tipus d'interès.

En el gràfic 1 es pot observar la dinàmica registrada per l'economia catalana des de la crisi mundial que va tenir lloc l'any 2008 i que, cal recordar, va colpejar frontalment l'economia catalana, en particular el sistema financer, el mercat laboral, el mercat immobiliari i tantes i tantes famílies que aspiraven a tenir un habitatge en propietat. És ben sabut que, a Catalunya, les dures polítiques pressupostàries aplicades per la Unió Europea es van traduir en una retallada salarial, una degradació dels serveis públics i una crisi financera sense precedents, especialment en el sector de les caixes d'estalvi. Després de la paràlisi aplicada per combatre al virus de la COVID-19 durant el primer trimestre de 2021, l'economia catalana va registrar un fort efecte rebot. A poc a poc, l'activitat econòmica va anar recuperant les posicions perdudes i, tal com indica l'INE, a finals de 2022 es van recuperar els nivells prepandèmia. En els tres trimestres de 2023, s'aprecia un impacte negatiu per causa de l'escenari internacional, però en cap moment s'ha de ser pessimista respecte de la capacitat de resposta de l'economia catalana.

Quadre 3. Evolució del PIB (taxes interanuals i intertrimestrals %)

	2021				2022				2023		
Taxa de variació interanual (%)	**T1**	**T2**	**T3**	**T4**	**T1**	**T2**	**T3**	**T4**	**T1**	**T2**	**T3**
Catalunya	-3,5	18,3	4,9	7,0	8,0	6,5	5,0	2,7	3,1	2,1	2,1
Espanya	-4,4	17,9	4,2	6,6	6,3	7,7	4,9	3,1	4,2	2,0	1,8
Taxa de variació intertrimestral (%)											
Catalunya	0,0	3,0	1,4	2,4	0,9	1,6	0,0	0,2	1,3	0,6	0,1
Espanya	-0,2	1,4	3,1	2,3	-0,5	2,6	0,4	0,5	0,5	0,4	0,3

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i l'IDESCAT.
Nota: Dades del PIB corregides d'estacionalitat.

3.1. El creixement des de la perspectiva de l'oferta

Des de la perspectiva de l'oferta, l'evolució de les taxes de variació interanual dels tres darrers exercicis presenta diferencies sectorials considerables. Mentre que l'agricultura continua registrant taxes negatives des de finals de l'any 2021, la indústria catalana comença a mostrar signes de fatiga durant la segona meitat de 2023 arran de la incertesa de l'escenari internacional, la construcció es recupera i el sector dels serveis s'erigeix com el principal motor de l'economia catalana, principalment pel turisme.

La indústria catalana comença a mostrar signes de fatiga arran de la incertesa de l'escenari internacional.

Quadre 4. Taxa de variació interanual del PIB sectorial (%)

Any	Trimestre	PIB	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
2021	T1	-3,5	1,6	-0,6	-8,6	-3,6
	T2	18,3	3,4	19,2	26,0	18,3
	T3	4,9	1,8	2,1	-2,5	6,3
	T4	7,0	-4,7	1,8	2,8	9,5
2022	T1	8,0	-10,7	-1,4	4,4	10,8
	T2	6,5	-15,1	-1,6	5,1	9,2
	T3	5,0	-15,8	-1,9	5,2	7,2
	T4	2,7	-14,2	-2,9	3,2	4,8
2023	T1	3,1	-12,2	1,5	4,3	4,4
	T2	2,1	-9,6	0,9	2,4	2,8
	T3	2,1	-8,2	1,2	2,0	2,8

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT.
Nota: Dades de la demanda del PIB corregides d'estacionalitat.

L'increment de les tensions internacionals alenteix l'economia catalana.

Les polítiques monetàries aplicades i l'increment de les tensions internacionals s'està traduint en un clar alentiment de l'economia catalana. Si durant el tercer trimestre de 2022, el PIB català va registrar una taxa interanual del 5%, fruit de la gran recuperació de la pandèmia, durant el mateix trimestre de 2023 el creixement interanual ha estat del 2,1%. Aquestes dades posen de relleu que, durant uns quants trimestres, l'economia catalana registrarà ritmes de creixement moderats, tot i que en cap moment es fa preveure cap risc de caure en una recessió.

Gràfic 2. Taxa de variació interanual del PIB sectorial (%)

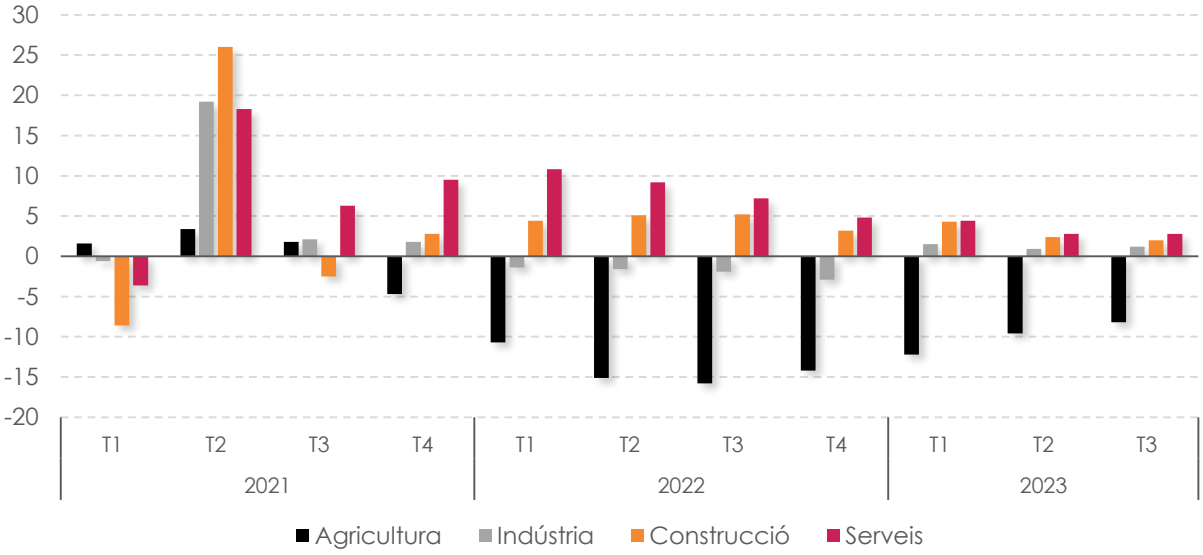

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT.
Nota: Dades de la demanda del PIB corregides d'estacionalitat.

3.2. El creixement des de la perspectiva de la demanda

Respecte de la demanda, l'estancament del creixement econòmic s'explica per la caiguda preocupant de la demanda interna, en particular de la inversió productiva, i la contracció del comerç exterior, sobretot de les exportacions catalanes, fruit de les tensions globals.

Pel que fa a la demanda interna, d'una banda, les economies familiars ja han descomptat la caiguda dels preus energètics i ara són molt sensibles a l'escalada dels lloguers i, sobretot, de la pujada en els preus dels productes alimentaris. I de l'altra, les empreses han revisat a la baixa els plans d'inversió arran de les tensions internacionals i l'escalada dels tipus d'interès.

Les economies familiars són molt sensibles a l'escalada dels lloguers i dels productes alimentaris.

Pel que fa a demanda externa, s'observa clarament un gran impacte negatiu de l'escenari internacional sobre l'activitat de les empreses industrials. Durant el tercer trimestre de 2023, la demanda interna s'estanca per primer cop, ja que passa de la taxa interanual del 0,7% del segon trimestre a una taxa nul·la. Els dos components principals de la demanda mostren signes clars d'estancament. L'estabilitat en el consum final reflecteix l'impacte negatiu de la pujada de preus sobre la capacitat adquisitiva de les famílies. L'únic factor que contribueix positivament a la demanda interna és el consum de les administracions públiques, que registren un major dinamisme.

Quadre 5. Taxa de variació interanual de la demanda del PIB (%)

Any	Trimestre	PIB	Demanda interna	Formació bruta de capital	Exportacions	Importacions
2021	T1	-3,5	-1,7	-1,5	-6,8	-6,3
	T2	18,3	16,1	16,9	40,0	39,1
	T3	4,9	0,4	1,5	12,9	14,7
	T4	7,0	4,1	1,8	22,7	12,4
2022	T1	8,0	4,7	4,2	15,6	10,1
	T2	6,5	2,7	4,4	20,7	8,1
	T3	5,0	3,2	4,8	12,7	9,2
	T4	2,7	2,1	1,8	7,5	3,1
2023	T1	3,1	1,3	0,6	11,3	6,8
	T2	2,1	2,0	-0,1	3,4	5,0
	T3	2,1	1,5	-2,8	2,4	-1,6

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT.
Nota: Dades de la demanda del PIB corregides d'estacionalitat.

De l'erràtica trajectòria de la inversió empresarial es trasllueix la prudència amb què les empreses prenen decisions en un escenari global dominat per una política monetària restrictiva i unes expectatives incertes. Des del darrer trimestre de 2022, la inversió empresarial presenta un perfil erràtic que marca una clara tendència a la desacceleració durant els primers trimestres de 2023. Sens dubte, les expectatives empresarials s'estan deteriorant a causa de l'entorn econòmic i l'increment dels costos financers. Si a mitjans de l'any passat el tipus d'interès del BCE era del 0,5% i el mes de setembre de 2023 arribava al 4,5%, cal concloure que la política monetària aplicada ha castigat, sobretot, les pimes, que presenten uns nivells d'endeutament força elevats.

La política monetària aplicada ha castigat sobretot les pimes.

Gràfic 3. Taxa de variació interanual de la demanda del PIB (%)

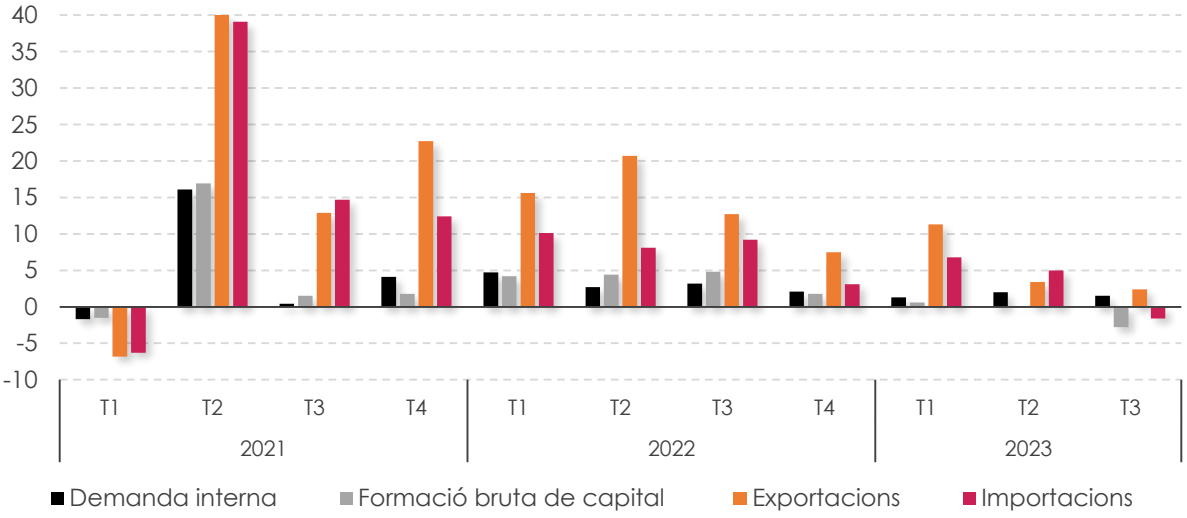

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT.
Nota: Dades de la demanda del PIB corregides d'estacionalitat.

Pel que fa al sector exterior, encara que des del final de la pandèmia les exportacions industrials i el turisme han estat la principal palanca de l'economia catalana, durant el tercer trimestre de 2023 l'esgotament de les exportacions i les importacions ha estat considerable. Cal tenir present que si un dels principals motors del dinamisme català s'acaba malmetent, només queda el sector serveis i, en particular, el turisme.

3.3. Les perspectives de futur de l'economia catalana

El Departament d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya preveu que el PIB català creixi un 2,4% el 2023 (enfront del 5,5% del 2022). Les dades registrades durant el tercer trimestre de 2023 mostren que el creixement de l'economia catalana es modera. Es manifesten problemes

d'oferta en alguns sectors: les exportacions de béns es mantenen un 11% per sota dels nivells prepandèmia, els visats d'obra nova residencial mostren un estancament i el sector turístic podria estar esgotant la seva capacitat de contribuir al creixement. D'altra banda, la demanda interna també es modera pels elevats tipus d'interès i per la necessitat de reduir el dèficit públic en l'exercici de 2024.

L'esclat del conflicte araboisraelià i l'extensió de les accions militars a altres països de l'àrea fa preveure que aquestes previsions s'hauran de revisar a la baixa. Malgrat això, cal destacar el bon comportament de l'activitat econòmica del país. Es preveu que el dinamisme de l'economia catalana vingui donat per una aportació positiva de la demanda interna (1,3 punts) i una menor contribució del sector exterior (1,1 punts). En relació amb l'exercici 2022, destaquen l'afebliment de la caiguda del consum de les llars, la recuperació de les despeses públiques, la contenció de la inversió i la moderació del ritme expansiu de les exportacions i les importacions. La contribució de la demanda externa es redueix per l'esgotament del marge de recuperació del turisme estranger durant l'any 2023.

Quadre 6. Taxes de variació de les previsions macroeconòmiques de Catalunya (%)

	2022	2023	2024
PIB	5,5	2,4	1,8
PIB (milers de milions d'euros)	270,7	291,6	306,7
Demanda interna	2,7	1,3	1,8
Despesa en consum de les llars	4,1	1,0	1,9
Despesa en consum de les administracions públiques	-0,1	1,9	1,6
Formació bruta de capital	3,8	2,5	3,0
Saldo exterior	2,8	1,1	0,0
Saldo amb l'estranger	2,9	1,3	0,1
Exportacions totals de béns i serveis	14,0	8,0	3,6
Importacions totals de béns i serveis	7,5	6,1	4,1
Saldo amb la resta d'Espanya	-0,1	-0,2	-0,1
Llocs de treball creats (milers)	119,9	55,7	38,9
Llocs de treball creats	3,6	1,6	1,1
Taxa d'atur (aturats / població activa)	9,7	9,3	9,2

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE, l'IDESCAT i el Departament d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya.

Pel que fa al mercat de treball, després de la recuperació intensa de 2021 i 2022, es preveu una moderació en el ritme de creació d'ocupació en un

context de fort dinamisme de la població activa. En aquest sentit, s'apunta que el creixement de l'ocupació equivalent a temps complet es modera fins a l'1,6% el 2023 i l'1,1% el 2024 (l'any 2022 va ser del 3,6%). Tot i la moderació en el ritme de creació de nous llocs de treball, s'espera que durant el bienni 2023-2024 es creïn al voltant de 100.000 llocs de treball, fet que permetria reduir la taxa d'atur fins al 9,3% el 2023 i al 9,2% el 2024.

Es preveu una moderació en el ritme de creació d'ocupació.

4. L'economia del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre

El teixit d'empreses del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre destaca per una creixent obertura cap a l'exterior. Si bé la seva orientació cap als mercats del nord d'Europa es va iniciar amb les exportacions de vins, aiguardents i fruits secs durant la segona meitat del segle xviii, amb el pas del temps les vendes a l'exterior no han deixat de créixer. Actualment, sectors com la química, els transformats metàl·lics, la indústria agroalimentària i el turisme depenen en bona part de la demanda externa. Es tracta d'un teixit productiu sensible amb les incerteses que avui dia recauen sobre l'economia mundial. Tot i això, els indicadors disponibles posen de manifest que el teixit productiu del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre està resistint bé els riscos que amenacen el panorama internacional.

Malgrat la conjuntura adversa, marcada per la forta pressió inflacionària, la debilitat del consum familiar i la moderació de la inversió productiva, l'economia del sud de Catalunya mostra uns registres força favorables. Es detecta un recanvi en els principals motors del dinamisme econòmic; el sector exterior perd força, mentre que la despesa interna (tant el consum privat com les inversions) es revitalitza. En canvi, el dinamisme del sector exterior es modera, amb l'excepció del turisme, i fa que aquest sector deixi de ser la principal palanca de l'activitat registrada a les empreses del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre.

Es detecta un recanvi en els principals motors del dinamisme econòmic.

L'exercici de 2023 ha estat millor del que es podia esperar atesa la crítica situació internacional. Tot i que han desaparegut alguns vents de cua (com ara la caiguda dels preus de l'energia), els conflictes d'Ucraïna i Palestina, les tensions a l'Orient Mitjà, la crisi de l'economia xinesa i la paràlisi del motor alemany estan creant un escenari en el qual, forçosament, les exportacions i les importacions troben més dificultats per continuar sent la principal palanca de l'economia territorial.

Gràfic 4. Població activa (en milers)

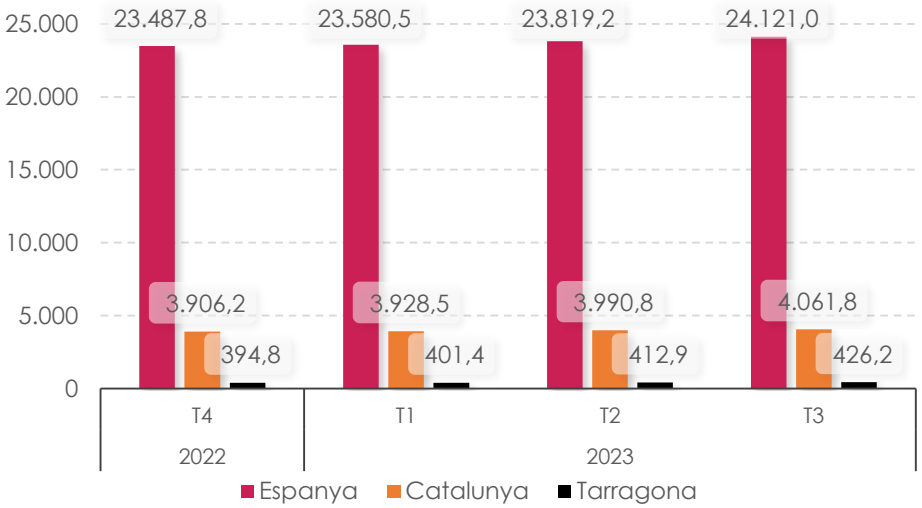

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'EPA i l'INE.

Les dades provincials de l'Enquesta de Població Activa (EPA) relatives al tercer trimestre de 2023 (entre els mesos de juliol i setembre) posen en relleu que el mercat de treball local continua dinàmic en termes d'actius laborals i d'ocupats. En taxes interanuals, el nombre d'actius (persones que participen en el mercat de treball respecte de les que estan en condicions de fer-ho) ha crescut un 7,95%, mentre que el nombre d'ocupats ho ha fet un 7,59%. Segons les dades de l'EPA, malgrat l'escenari internacional i l'alentiment de les economies veïnes, els resultats obtinguts han estat molt per sobre del ritme registrat pel conjunt de les economies catalana i espanyola.

Gràfic 5. Població ocupada (en milers)

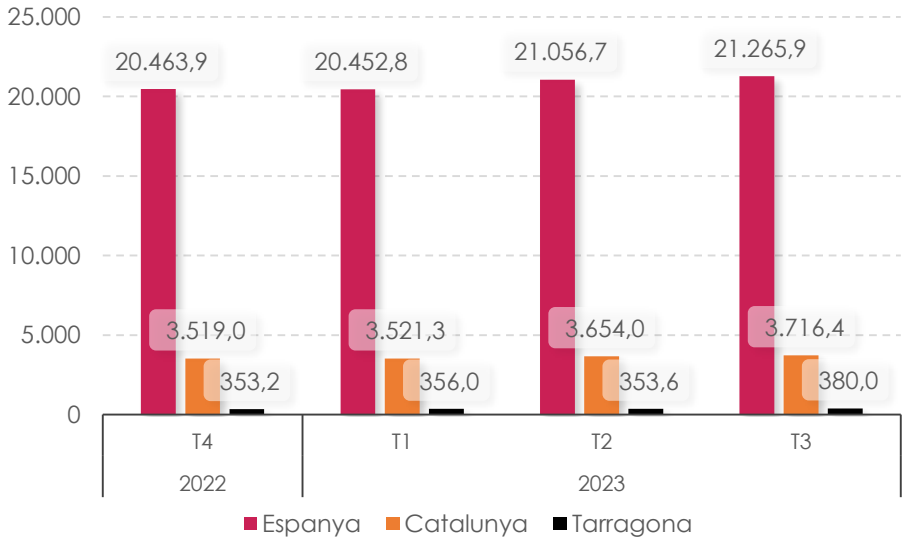

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'EPA i l'INE.

L'economia de la demarcació va tancar el 2022 amb 394.000 persones actives, 353.000 de les quals estaven ocupades, mentre que a finals de setembre de 2023 es van registrar 426.000 actius i 380.000 ocupats. Aquestes xifres assenyalen que, malgrat els núvols del panorama internacional, la nostra economia presenta una vitalitat considerable.

L'economia de la demarcació va tancar el 2022 amb 394.000 persones actives.

Segons l'EPA, el mercat laboral registra un comportament favorable tant en tots els àmbits (provincial, català o estatal) com des de la vessant del curt o llarg termini. Després de la crisi de finals de la primera dècada del segle XXI, la taxa d'atur ha experimentat una lleugera davallada a la demarcació de Tarragona fins situar-se al voltant de la mítica taxa del 10% durant els primers trimestres de 2023.

Quadre 7. Població activa i ocupada a Espanya, Catalunya i Tarragona (en milers)

	Actius	Espanya	Catalunya	Tarragona	Tgn/Cat (%)
2022	**T4**	23.487,8	3.906,2	394,8	10,1
	T1	23.580,5	3.928,5	401,4	10,2
2023	**T2**	23.819,2	3.990,8	412,9	10,4
	T3	24.121,0	4.061,8	426,2	10,5
Variació anual (%)		2,7	4,0	8,0	
	Ocupats	**Espanya**	**Catalunya**	**Tarragona**	**Tgn/Cat (%)**
2022	**T4**	20.463,9	3.519,0	353,2	10,0
	T1	20.452,8	3.521,3	356,0	10,1
2023	**T2**	21.056,7	3.654,0	353,6	9,7
	T3	21.265,9	3.716,4	380,0	10,2
Variació anual (%)		3,9	5,6	7,6	

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'EPA i l'INE.

Encara que a principis del 2012 la província de Tarragona tenia una taxa d'atur del 23,40% fruit de les dures polítiques restrictives aplicades, a poc a poc l'atur es va moderar fins assolir una taxa de l'11,96% mesos abans del confinament de la pandèmia. Com a resultat del confinament i de les mesures aplicades, a finals de 2020 la taxa d'atur es va situar en un preocupant 17,47%, mentre que a partir d'aquí el sostingut vitalisme del mercat laboral local va permetre una reducció del nombre d'aturats. Ara, el tercer trimestre de 2023, la demarcació gaudeix d'una taxa d'atur estimat d'un 9,59%, per sota de les taxes de dos dígits registrades durant molts anys.

El tercer trimestre de 2023, la demarcació gaudeix d'una taxa d'atur del 9,59%.

Gràfic 6. Taxa d'atur de la demarcació de Tarragona (%)

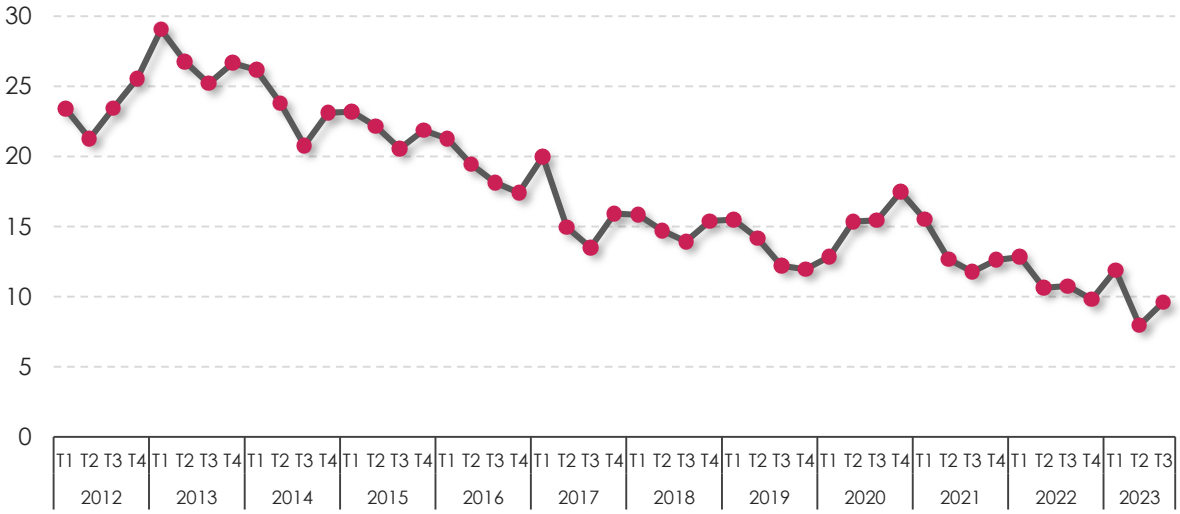

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'EPA.

A banda de la dinàmica registrada pel mercat laboral a la demarcació de Tarragona (segons les dades de l'EPA), un altre bon indicador per mesurar l'activitat productiva de la zona són les estadístiques de comerç exterior de mercaderies que ofereix la base de dades Comex. Aquesta font recull les dades del Departament de Duanes de l'Agència Tributària i dels estats membres de la Unió Europea que subministra Eurostat i esdevé l'indicador més fidedigne a l'hora de mesurar les relacions exteriors d'una comunitat autònoma o una província determinada.

Gràfic 7. Pes del comerç exterior de mercaderies de Tarragona sobre Catalunya (%)

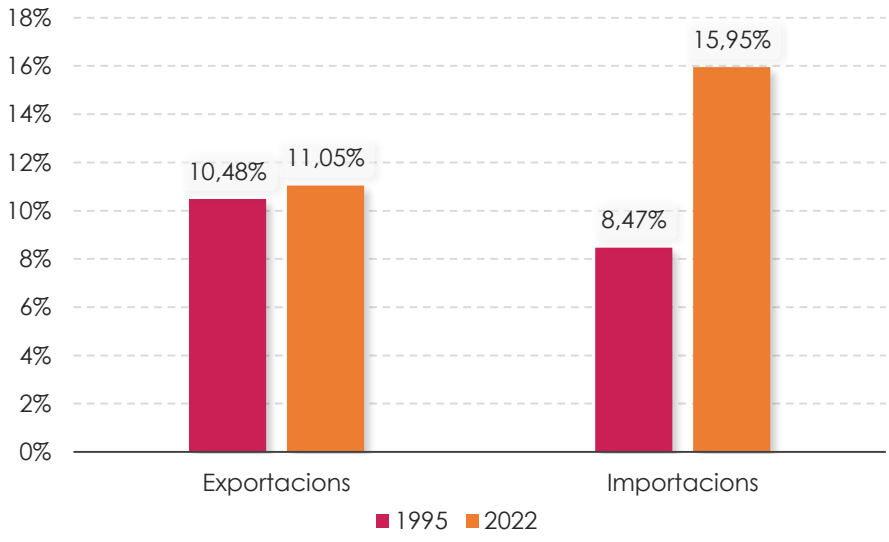

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Comex.

El gràfic adjunt ofereix una perspectiva a llarg termini sobre com les empreses locals estan cada cop més orientades als mercats exteriors. En efecte, s'hi pot observar com les exportacions i les importacions de mercaderies fetes per les empreses de la demarcació de Tarragona representaven el 9,29% del total català l'any 1995, mentre que l'any 2010 ja representaven el 14,62% i l'any 2023 el moviment exterior dinamitzat per les empreses locals representava el 13,60% del total català. La capacitat exportadora i importadora de l'economia local ha incrementat notablement, tal com es pot veure en el quadre següent.

La capacitat exportadora i importadora de l'economia local ha incrementat notablement.

A finals de la darrera dècada del segle passat, els moviments internacionals de mercaderies dinamitzats per les empreses tarragonines se situaven prop dels 4.000 milions d'euros anuals, l'any 2010 ja superaven els 15.000 milions i l'any 2022 sobrepassaven amb escreix els 25.000 milions. Aquestes dades destaquen la gran presència de les empreses locals en els mercats internacionals, així com el gran pes de les importacions, especialment de les relacionades amb la química, en comparació de les exportacions de mercaderies.

Quadre 8. Comerç exterior de mercaderies a Tarragona i Catalunya (en milions d'euros)

	Tarragona		Catalunya	
Any	**Exportacions**	**Importacions**	**Exportacions**	**Importacions**
1995	1.883,61	2.180,10	17.973,86	25.731,03
2010	5.900,47	10.441,51	48.866,30	67.296,20
2022	10.486,85	17.835,04	94.926,68	111.798,87
2023	9.022,61	15.233,04	85.003,15	92.843,07

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Comex.
Nota: Dades de 2023 del gener a novembre.

A finals de la darrera dècada del segle passat, els moviments internacionals de mercaderies dinamitzats per les empreses tarragonines se situaven prop dels 4.000 milions d'euros anuals, l'any 2010 ja superaven els 15.000 milions i l'any 2022 sobrepassaven amb escreix els 25.000 milions. Aquestes dades destaquen la gran presència de les empreses locals en els mercats internacionals, així com el gran pes de les importacions, especialment de

les relacionades amb la química, en comparació de les exportacions de mercaderies.

En termes conjunturals, en el quadre següent s'observa un balanç força positiu per a la demarcació de Tarragona. Tot i que les incerteses geopolítiques fan preveure una moderació en l'intercanvi de mercaderies, en termes d'exportacions i importacions, les empreses de la demarcació estan registrant un ritme superior al de l'any 2022.

El comerç exterior de les empreses de la demarcació incrementa respecte 2022.

Quadre 9. Exportacions i importacions de mercaderies en la demarcació de Tarragona (en milions d'euros)

Any	Mes	Exportacions	Importacions
2022	M11	874,77	1.585,98
	M12	802,47	1.520,85
2023	M01	820,94	1.513,04
	M02	847,78	1.483,01
	M03	1.053,59	1.583,52
	M04	884,82	1.494,19
	M05	922,72	1.548,64
	M06	968,96	1.403,96
	M07	858,69	1.387,89
	M08	769,04	1.520,26
	M09	853,15	1.475,02
	M10	1.042,93	1.823,53
	M11	1.163,29	1.428,83

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Economia, Comerç i Hisenda.
Nota: Dades en milions d'euros.

La sèrie mensual de les exportacions i les importacions de mercaderies posa en relleu tres aspectes d'interès. En primer lloc, s'observa una gran estacionalitat en l'activitat exterior; en segon lloc, cal destacar la gran entrada de mercaderies provinents de l'exterior respecte del volem d'exportacions; i en tercer lloc, en comparar les dades registrades els dos mesos de novembre, s'observa que les exportacions continuen mantenint un dinamisme remarcable malgrat l'escenari crític.

Quadre 10. Evolució recent d'assalariats

		Total d'assalariats			Taxes de variació mensual (%)		
	Mes	**Homes**	**Dones**	**Total**	**Homes**	**Dones**	**Total**
Camp de Tarragona	M01	113.935	96.100	210.035			
	M02	115.345	97.335	212.675	1,24	1,29	1,26
	M03	118.32	101.850	220.170	2,58	4,64	3,52
	M04	121.305	105.340	226.645	2,52	3,43	2,94
	M05	121.935	106.265	228.195	0,52	0,88	0,68
	M06	124.165	106.885	231.050	1,83	0,58	1,25
	M07	125.875	108.170	234.045	1,38	1,20	1,30
	M08	123.770	105.990	229.760	-1,67	-2,02	-1,83
	M09	122.290	107.030	229.320	-1,20	0,98	-0,19
	M10	119.375	103.480	222.855	-2,38	-3,32	-2,82
	M11	117.680	101.495	219.175	-1,42	-1,92	-1,65
	M12	116.375	100.885	217.260	-1,11	-0,60	-0,87
Terres de l'Ebre	M01	37.385	29.755	67.140			
	M02	37.745	30.055	67.800	0,96	1,01	0,98
	M03	38070	30.395	68.460	0,86	1,13	0,97
	M04	38.745	30.995	69.740	1,77	1,97	1,87
	M05	38.965	31.190	70.155	0,57	0,63	0,60
	M06	38.945	31.035	69.980	-0,05	-0,50	-0,25
	M07	39.035	31.250	70.285	0,23	0,69	0,44
	M08	38.310	30.265	68.575	-1,86	-3,15	-2,43
	M09	38.395	30.790	69.185	0,22	1,73	0,89
	M10	38.610	30.995	69.605	0,56	0,67	0,61
	M11	38.715	31.370	70.085	0,27	1,21	0,69
	M12	38.365	31.260	69.625	-0,90	-0,35	-0,66
Catalunya	M01	1.809.915	1.603.465	3.413.380			
	M02	1.823.565	1.617.065	3.440.630	0,75	0,85	0,80
	M03	1835285	1.632.535	3.467.820	0,64	0,96	0,79
	M04	1.860.535	1.655.980	3.516.515	1,38	1,44	1,40
	M05	1.869.080	1.662.910	3.531.990	0,46	0,42	0,44
	M06	1.888.435	1.658.030	3.546.465	1,04	-0,29	0,41
	M07	1.891.705	1.648.525	3.540.230	0,17	-0,57	-0,18
	M08	1.869.070	1.623.205	3.492.275	-1,20	-1,54	-1,35
	M09	1.875.875	1.669.515	3.545.390	0,36	2,85	1,52
	M10	1.863.950	1.661.155	3.525.105	-0,64	-0,50	-0,57
	M11	1.869.150	1.667.335	3.536.485	0,28	0,37	0,32
	M12	1.855.570	1.661.735	3.517.305	-0,73	-0,34	-0,54

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu.

Les dades sobre el mercat laboral que ofereix la Seguretat Social permeten aprofundir en el detall territorial. En tractar-se de dades mensuals que proporcionen els resultats aviat, permeten fer un balanç de com s'ha comportat el mercat de treball del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre en el decurs del 2023.

Al llarg del 2023, les comarques del Camp han registrat un augment del nombre d'assalariats de set mil actius (dels 210.000 assalariats del mes de gener a més de 217.000 a finals d'any). Pel que fa a les Terres de l'Ebre, es passa dels 67.000 treballadors registrats a principis de 2023 a superar amb escreix els 69.000 assalariats. Malgrat la caiguda estacional registrada arran de la finalització de la temporada turística, els registres a finals d'any són clarament favorables per a les dues àrees. A més a més, tal com es pot observar al gràfic adjunt, si es comparen les taxes interanuals de les afiliacions a la Seguretat Social del Camp de Tarragona, de les Terres de l'Ebre i del conjunt català, s'aprecia que el dinamisme del mercat de treball al Camp de Tarragona que sempre és superior al català, mentre que la trajectòria del volum d'afiliats a les Terres de l'Ebre és més moderada, durant 2022 i 2023. No obstant això, el nombre de treballadors afiliats no ha deixat de créixer, posant de relleu la vitalitat registrada pel mercat laboral de les deu comarques tarragonines.

El dinamisme del mercat de treball a les dues demarcacions territorials supera el conjunt del país.

Gràfic 8. Variació interanual de les afiliacions a la Seguretat Social (%)

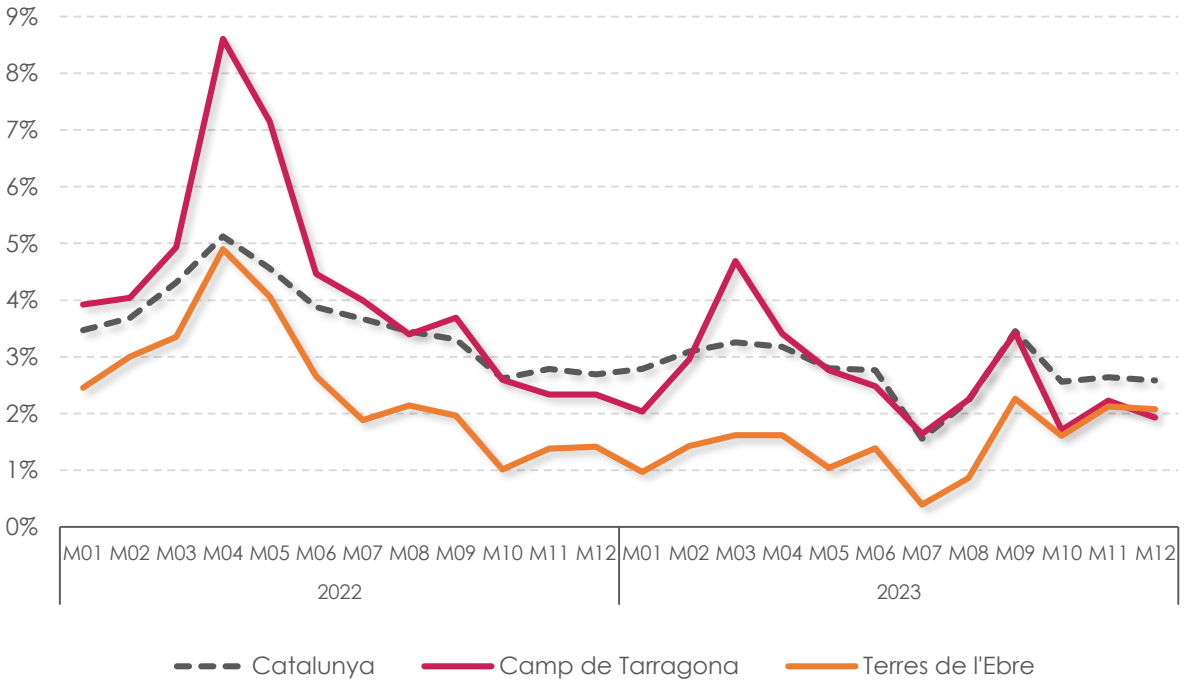

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Seguretat Social.

Durant l'any 2023, el nombre d'afiliats a la Seguretat Social a Catalunya s'ha incrementat en 103.925 persones fins a situar el nombre de treballadors actius en 3.517.305 persones. Superar el llindar del 3,5 milions d'assalariats no deixa de ser una fita històrica pel seu simbolisme i deixa entreveure que, si les polítiques econòmiques aplicades són les correctes, Catalunya, i en particular la nostra demarcació, pot trencar la difícil barrera dels dos dígits en les taxes d'atur. En el quadre 11 es pot observar l'evolució dels assalariats a les vegueries catalanes i com les nostres comarques són al capdavant en l'augment del nombre d'afiliacions a la Seguretat Social.

Quadre 11. Evolució de les afiliacions a la Seguretat Social per àmbits territorials

Àmbits territorials	Desembre 2022	Desembre 2023	Variació anual	Taxa anual (%)
Metropolità	2.142.680	2.202.970	60.290	2,81%
Comarques gironines	317.640	330.045	12.405	3,91%
Camp de Tarragona	**210.035**	**217.260**	**7.225**	**3,44%**
Terres de l'Ebre	**67.140**	**69.625**	**2.485**	**3,70%**
Ponent	153.270	156.805	3.535	2,31%
Comarques centrals	178.485	181.945	3.460	1,94%
Alt Pirineu i Aran	31.965	32.890	925	2,89%
Penedès	207.080	212.075	4.995	2,41%
No residents o altres	105.090	113.690	8.600	8,18%
Catalunya	**3.413.380**	**3.517.305**	**103.925**	**3,04%**

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'IDESCAT.
Notes: Dades de gener a desembre de 2023. Afiliats segons la seva residència padronal.

El bon comportament de les afiliacions a la Seguretat Social al Camp de Tarragona i a les Terres de l'Ebre s'ha traduït en una reducció significativa de les taxes d'atur. Així, mentre que el mes de gener de 2023 la taxa d'atur de les dues demarcacions se situava per sobre de l'11% (al Camp de Tarragona era de l'11,35% i a les Terres de l'Ebre, de l'11,26%), en tancar l'any registra uns nivells d'atur molt més favorables. Durant el mes de desembre de 2023, la taxa d'atur ha estat del 10,54% al Camp de Tarragona i del 10,63% a les Terres de l'Ebre. Aquesta caiguda significativa de l'atur al sud de Catalunya permet mantenir un cert optimisme relatiu sobre el potencial de l'economia territorial per situar, finalment, la taxa d'atur registrat per sota dels dos dígits.

El desembre de 2023, la taxa d'atur ha estat del 10,54% al Camp de Tarragona i del 10,63% a les Terres de l'Ebre.

Quadre 12. Taxa d'atur registrat (%) i variacions intermensuals

		Catalunya		Camp de Tarragona		Terres de l'Ebre	
		Taxa d'atur	Intermensuals	Taxa d'atur	Intermensuals	Taxa d'atur	Intermensuals
2023	M01	9,61%	0,17	11,35%	0,37	11,26%	0,34
	M02	9,54%	-0,07	11,19%	-0,16	11,07%	-0,19
	M03	9,39%	-0,15	10,61%	-0,58	10,79%	-0,28
	M04	9,05%	-0,34	9,89%	-0,72	10,28%	-0,51
	M05	8,96%	-0,09	9,70%	-0,19	10,05%	-0,23
	M06	8,78%	-0,18	9,39%	-0,31	10,09%	0,04
	M07	8,82%	0,05	9,26%	-0,13	10,02%	-0,07
	M08	9,12%	0,29	9,61%	0,35	10,59%	0,57
	M09	8,90%	-0,22	9,60%	-0,01	10,62%	0,03
	M10	9,05%	0,15	10,07%	0,47	10,58%	-0,04
	M11	9,03%	-0,02	10,35%	0,28	10,52%	-0,06
	M12	9,16%	0,13	10,54%	0,19	10,63%	0,11

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Treball i Model Productiu.

5. MONOGRÀFIC

"Entre el PIB i la renda disponible: cal trobar una senda pròpia per al sud de Catalunya"

En economia tenim dos indicadors força il·lustratius sobre les activitats econòmiques que es duen a terme al si del territori: el producte interior brut (PIB) i la renda familiar bruta disponible (RFBD). El PIB ens il·lustra sobre la idiosincràsia del teixit productiu, els sectors en què s'especialitza, la dimensió de les empreses, l'estoc de capital, la qualificació dels treballadors i, en definitiva, la capacitat per generar valor. En canvi, l'RFBD mesura els ingressos de què disposen els residents. És a dir, recull totes les rendes que perceben els habitants d'un territori i que destinen al consum o a l'estalvi.

Les nostres comarques estan ben situades en termes de producció; tanmateix, els ingressos que perceben les famílies són inferiors a la mitja catalana.

Aquestes dues macromagnituds permeten esbrinar perquè els habitants del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre es troben entre els que més valor afegit produeixen i, alhora, entre els que menys renda perceben. Aquesta reflexió no respon a una posició proteccionista sense gaire sentit —tot allò que es produeix al territori es queda al territori—, sinó a un interès per explorar les conseqüències del fet que el sud de Catalunya romangui captiu del model econòmic dels anys seixanta del segle xx. Un model que ens ha deixat molts rèdits, però que cal renovar en favor d'una economia més intangible, digital i sostenible.

Les nostres comarques continuen ancorades a la cua del rànquing català pel que fa a la renda per habitant.

En aquest exercici analític, ens trobem amb una petita limitació que cal posar damunt la taula. En tractar-se de magnituds sobre la producció i la renda, calcular-les és complex i cal recórrer a diverses fonts d'informació. Moltes dades provenen de l'Agència Tributària i es tarda mesos a aconseguir-les; per tant, hi ha un cert decalatge temporal entre el moment actual i les dades disponibles.

En aquests moments l'IDESCAT ens ofereix les dades de 2021. En aquest cas, aquest decalatge no serà un gran problema, atès que les variacions de les dues macromagnituds responen a forces estructurals i no pas a les conjuntures marcades per les decisions a curt termini que prenen les empreses i els ciutadans. Fet aquest advertiment, no avancem les consideracions, anem a pams.

L'IDESCAT fa les estimacions del PIB i de la renda familiar bruta disponible per habitant per a les vegueries i comarques de Catalunya, per als municipis

de més de 5.000 habitants i per a les capitals comarcals. L'institut d'estadística català presenta les dues macromagnituds en valors absoluts (milions de euros) i per habitant (milers d'euros). A fi de ser operatius, en el quadre adjunt presentarem el PIB i l'RFBD per habitant de les deu comarques tarragonines en termes absoluts i en relació amb la mitjana de Catalunya. Les dades dels anys 2011 i 2021 permeten comparar la dinàmica registrada en termes de producció i renda durant la dècada passada. Un valor de l'índex per sota de cent indica que la producció o la renda per habitant de la comarca en qüestió se situa per sota de la mitjana del país, mentre que un valor superior indica la situació contrària.

En observar el PIB per habitant assolit a les comarques tarragonines, criden l'atenció dos aspectes: les grans variacions que presenten les comarques i el poc dinamisme registrat durant el període 2011-2021 en algunes comarques.

Per als dos anys observats, tres comarques se situen per sobre del nivell català i, en particular, una comarca sobresurt de la resta: la Ribera d'Ebre. L'explicació d'aquesta situació és evident; es tracta d'una comarca petita en termes demogràfics on operen dues plantes energètiques que generen grans volum de producció. L'altra comarca que se situa sempre per sobre de la mitjana és el Tarragonès. També és senzill trobar una explicació al valor registrat els anys 2011 i 2021: la localització a la comarca del complex petroquímic més gran de la Mediterrània. En canvi, la tercera comarca que se situa per sobre de la mitjana varia en funció de l'exercici. L'any 2011 era la Conca de Barberà i el 2021, l'Alt Camp. Les dues comarques registren un valor proper a la mitjana catalana, cosa que posa en relleu que gaudeixen d'un teixit industrial potent, dinàmic i amb capacitat per regenerar-se en funció dels canvis tecnològics.

La resta de comarques presenten un PIB per càpita per sota de la mitjana, i són preocupants els valors assolits al llarg de tota la dècada per les comarques del Priorat i el Baix Penedès. Pel que fa al Priorat, malgrat la gran reputació dels seus vins i l'esforç que s'està fent per posicionar la comarca com un nus d'atracció turística i gastronòmica, la manca d'un teixit industrial dona lloc a uns nivells de producció força baixos. Pel que fa al Baix Penedès, tot i que és la comarca que exhibeix les millors rendes de localització logística i estratègica, pateix una sèrie d'entrebancs estructurals que limiten la capacitat que té per transformar el seu teixit productiu.

Quadre 13. Producte interior brut i renda familiar bruta disponible a les comarques del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre

	2011		2021	
	PIB per habitant	**Índex**	**PIB per habitant**	**Índex**
Alt Camp	26,2	94,4	33,5	106,2
Baix Camp	22,4	80,9	24,5	77,5
Baix Penedès	16,3	58,6	17,5	55,5
Conca de Barberà	28,8	103,9	30,5	96,7
Priorat	15,0	54,2	18,9	59,8
Tarragonès	31,9	115,1	33,3	105,4
Baix Ebre	20,3	73,0	23,6	74,7
Montsià	17,4	62,6	20,5	65,0
Ribera d'Ebre	52,3	188,4	62,4	197,6
Terra Alta	18,7	67,5	27,5	87,2
Camp de Tarragona	**27,0**	**97,5**	**29,0**	**91,7**
Terres de l'Ebre	**28,4**	**102,4**	**33,6**	**106,3**
Catalunya	**27,7**	**100,0**	**31,6**	**100,0**
	RFBD per habitant	**Índex**	**RFBD per habitant**	**Índex**
Alt Camp	14,5	87,2	15,5	88,5
Baix Camp	14,2	85,3	15,2	86,7
Baix Penedès	13,9	83,4	14,8	84,2
Conca de Barberà	14,4	86,3	16,2	92,4
Priorat	12,9	77,4	14,6	83,3
Tarragonès	14,6	87,7	15,1	86,1
Baix Ebre	12,5	75,1	14,1	80,1
Montsià	11,6	69,9	12,9	73,7
Ribera d'Ebre	14,4	86,2	15,2	86,5
Terra Alta	12,5	75,2	14,0	79,6
Camp de Tarragona	**14,4**	**86,5**	**15,2**	**86,7**
Terres de l'Ebre	**12,4**	**74,5**	**13,8**	**78,4**
Catalunya	**16,7**	**100,0**	**17,6**	**100,0**

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'IDESCAT.
Nota: Les dades del PIB i l'RFBD per càpita estan en milers d'euros.

Si observem com han canviat les coses entre els anys 2011 i 2021, destaca la recuperació de l'Alt Camp fins a superar el PIB per càpita del país, la dinàmica moderada de la Conca de Barberà i la persistència per situar-se per sota de la mitjana de les comarques ebrenques del Baix Ebre, el Montsià, i la Terra Alta, tot i que cal destacar la revitalització d'aquesta darrera al llarg del període. Pel que fa als àmbits funcionals, el Camp de Tarragona presenta un PIB per capità semblant a la mitjana, encara que va perdre posicions durant la dècada. En canvi, les Terres de l'Ebre se situen per sobre dels registres del país com a resultat del factor distorsionador de les dues plantes nuclears ubicades a la Ribera d'Ebre.

Pel que fa a l'RFBD per habitant, les dades comarcals són menys asimètriques, si bé les deu comarques registren sempre valors inferiors a la mitjana del país. En aquest cas, els ciutadans residents a les comarques del Camp de Tarragona se situen sempre per sobre de les comarques ebrenques. Tot i això, cal posar de manifest els baixos nivells assolits al Priorat i a la Terra Alta, dues de les comarques interiors més pobres de Catalunya.

Les dades presentades posen en relleu la crítica situació estructural de les nostres comarques. Estan força ben situades en termes de producció; tanmateix, els ingressos que perceben les famílies a les deu comarques són inferiors al valor mitjà català. Aquesta realitat assenyala la gran necessitat de fer una aposta estratègica a llarg termini. No pot ser una aposta individual, sinó una aposta de país que reivindiqui el gran potencial natural i econòmic de les comarques del Camp i de l'Ebre.

Tot i l'empenta de les nostres comarques en el terreny econòmic, no podem ignorar que continuen ancorades a la cua del rànquing català pel que fa a la renda per habitant. Aquesta dualitat entre producció i renda crea un escenari crític en termes d'ocupació, accés a serveis i recursos, marginalitat o pobresa. Si som capaços d'igualar el nivell del país en producció, també hem de ser capaços de fer-ho en rendes percebudes.

En el següent quadre es pot observar com ocupen el Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre, juntament amb les comarques de l'Alt Pirineu i Aran i les terres de Ponent, les últimes posicions. El nostre territori és capdavanter en la producció elèctrica i industrial.

Quadre 14. PIB i RFBD per habitant dels àmbits territorials de Catalunya (2021)

Àrees urbanes	RFDB per habitant	Índex	RFDB per habitant	Índex	Diferència
Metropolità	34,1	108,0	18,7	106,3	-1,7
Comarques gironines	27,4	86,7	15,5	88,1	1,4
Camp de Tarragona	**29,7**	**94,1**	**15,2**	**86,7**	**-7,4**
Terres de l'Ebre	**27,3**	**86,5**	**13,8**	**78,4**	**-8,1**
Ponent	29,5	93,6	15,2	86,6	-7,0
Comarques centrals	28,3	89,7	16,9	96,0	6,3
Alt Pirineu i Aran	24,2	76,8	14,7	83,8	7,0
Penedès	22,1	69,9	16,4	93,3	23,4
Catalunya	**31,6**	**100,0**	**17,6**	**100,0**	**0,0**

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'IDESCAT.
Nota: Les dades del PIB i l'RFDB per càpita estan en milers d'euros.

En analitzar amb detall els valors del quadre, crida l'atenció que només la conurbació de Barcelona se situa força per damunt de la resta del país. Això fa pensar que el model territorial català s'ha de replantejar a fi de passar d'un model centrat en la capital barcelonina a una trama més pericèntrica, que sigui capaç d'optimitzar millor els potencials de cada territori. En aquest model productiu més dispers i polivalent, les àrees metropolitanes incipients, com ara les de Tarragona-Reus o Tortosa-Amposta han de tenir un major protagonisme. Les dades reclamen una distribució més equitativa de les activitats que generin llocs de treballs adients per als nostres joves, que gaudeixen d'alts nivells de qualificació.

El model territorial català s'ha de replantejar a una trama més pericèntrica, on les àrees metropolitanes incipients han de tenir major protagonisme.

Per què la bretxa entre la producció i les rendes a les comarques del sud de Catalunya és considerable? Diversos factors n'expliquen la persistència: l'especialització agrària de les comarques de l'interior, el pes dels grans establiments de producció energètica, la localització del complex petroquímic més gran de la Mediterrània, el pes d'un sector turístic de sol i platja de masses, la manca d'una política industrial activa, les polítiques de campanar de les principals ciutats, l'emigració dels joves qualificats per la manca d'oportunitats, etc. Hi ha molts factors que expliquen perquè al sud de Catalunya unes comarques són al capdavant a l'hora de produir i d'altres queden relegades a la cua en el rànquing de la renda per habitant.

Algunes comarques tarragonines són al capdavant en el rànquing de la renda per habitant i d'altres queden a la cua.

Totes les explicacions es poden sintetitzar en una evidència: l'economia del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre encara està supeditada al model de desenvolupament dels anys seixanta del segle xx, un model econòmic que descansava sobre dos motors. D'una banda, la inversió estrangera directa derivada de localitzar, a l'entorn de Tarragona, el principal polígon industrial del país. I de l'altra, la creixent entrada de divises fruit de l'atractiu de la zona per als turistes europeus. Aquest model dual va transformar la demarcació de la província i ens va obrir cap a l'exterior.

Cal renovar la pell del teixit industrial i turístic de mitjan segle xx.

El sud de Catalunya no pot renunciar a la indústria, però tampoc no pot ignorar els canvis radicals que s'estan produint en les economies veïnes. Des de la transformació digital iniciada a finals del segle xx, les manufactures industrials van experimentar una profunda revolució. Ara som en una altra fase, en la qual la nova indústria destaca per ser més intangible, ocupar més personal qualificat i fer un ús més eficient de les tecnologies digitals. El Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre s'enfronten al repte de dur a terme la Quarta Revolució Industrial a fi de desenvolupar un sector industrial basat en l'adopció de tecnologies digitals intel·ligents i la sostenibilitat mediambiental. No es tracta de canviar de model d'un dia per l'altre. Ben al contrari, cal renovar la pell del teixit industrial i turístic de mitjan segle xx i, al mateix temps, captar noves indústries i activitats professionals intensives en tecnologies digitals avançades que contractin el nostre personal qualificat.

La província de Tarragona gaudeix dels actius necessaris per dur a terme la transició cap una economia digital i sostenible.

El Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre gaudeixen dels actius necessaris per dur a terme aquesta transició cap una economia digital i sostenible. Tenim els recursos de la indústria, tenim el turisme, tenim un dels millors entorns per viure i crear, i tenim el personal necessari per afrontar el repte. Només cal el compromís de tots per dur a terme una política industrial que promogui un entorn favorable per a la captació de noves activitats basades en la creativitat, la innovació i l'emprenedoria.

No es tracta de renunciar al model actual sinó de transitar cap al model europeu que descansa sobre dues grans bases: les tecnologies digitals i les energies sostenibles. Sols un consens ferm i estable entre les administracions publiques i el sector privat cap una economia més digital i sostenible permetrà reduir la bretxa entre la producció i la renda al sud de Catalunya. L'economia del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre té tots els actius necessaris per fer la transformació cap al nou model productiu. No hi ha temps a perdre; cal anar per feina.

Quadre 15. PIB i RFBD per habitant dels àmbits territorials de Catalunya (2020)

Comarques amb més PIB per càpita	PIB/habitant	Índex
Ribera d'Ebre	62,4	197,6
Barcelonès	38,6	122,2
Segarra	34,5	109,2
Alt Camp	33,5	106,2
Tarragonès	33,3	105,4
Baix Llobregat	32,7	103,5
Gironès	32,5	102,9
Vallès Oriental	32,4	102,6
Vallès Occidental	31,4	99,6
Osona	30,7	97,2
Comarques amb menor RFBD per càpita	**RNBD/habitant**	**Índex**
Montsià	11,6	69,9
Noguera	12,9	77,3
Alt Urgell	13,1	78,3
Terra Alta	12,5	75,2
Alt Empordà	12,6	75,6
Baix Ebre	12,5	75,1
Garrigues	13,1	78,5
Urgell	13,4	80,7
Priorat	12,9	77,4
Alt Pirineu i Aran	13,6	81,4

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'IDESCAT.
Notes: Les dades del PIB i l'RFDB per càpita estan en milers d'euros. Índex Catalunya=100.

Per concloure aquesta nota, el quadre adjunt presenta la relació de les deu comarques catalanes capdavanteres en la producció del PIB de manera persistent i les deu que s'han situat en les últimes posicions del rànquing de renda familiar disponible. Entre les deu comarques millor posicionades es troben la Ribera d'Ebre, l'Alt Camp i el Tarragonès. D'altra banda, entre les més pobres, en trobem tres de les Terres de l'Ebre (el Montsià, la Terra Alta i el Baix Ebre) i una del Camp de Tarragona (Priorat).

No es tracta d'un fet conjuntural, sinó d'un problema endèmic que només es pot minorar amb el compromís de les diferents administracions implicades. Cal transitar cap a un model de creixement més empàtic i equitatiu que, any rere any, deixi de condemnar el sud de Catalunya al vagó de cua de la renda per habitant.

6. Una visió de l'economia de la zona en deu punts

Malgrat els conflictes bèl·lics, les tensions en els mercats de l'energia i l'escalada dels preus el balanç del 2023 serà força positiu. Pel que fa a les previsions dels organismes internacionals –FMI, Banc Mundial i OCDE– pronostiquen per al 2024 un escenari incert i ple de riscos que dificultarà el comerç internacional, el funcionament de les cadenes de valor global i l'activitat econòmica.

L'economia mundial ha tancat l'any 2023 a un taxa anual del PIB d'un **3,0%,** mentre les previsions registren créixer un **2,9%** el 2024 i un **3,2%** el 2025.

Poder resumir el balanç de l'exercici 2023 en els següents deu punts:

1. L'escenari internacional advers afecta de ple a les economies desenvolupades que tancaran l'any 2023 amb un creixement del **1,5%,** mentre els països emergents registraran un **4,0%.**

2. Les principals economies de la Unió Europea com ara Alemanya, França i Itàlia estan sent molt sensibles a les tensions geopolítiques, mentre economies Portugal i Espanya destaquen pel seu dinamisme. Es preveu que la **UE** tanqui el 2023 a una taxa interanual del **0,7%.**

3. El **PIB català** ha crescut un **2,1% interanual**, tres dècimes per sota del **PIB espanyol** (**2,4%**). Pel que fa a l'evolució trimestral, el PIB català presenta un creixement del **0,1%** el tercer trimestre de 2023, mentre que l'espanyol augmenta en un **0,3%.**

4. L'**ocupació** ha incrementat un **7,59%** en valors interanuals a la demarcació de Tarragona i un **5,61%** al territori català. Per contra, la **taxa d'atur** de la província ha disminuït fins el **9,59%**.

5. L'**ocupació** va créixer en **783.000** persones els darrers dotze mesos, a Catalunya ho va fer en **197.000**, mentre a Tarragona ens vàrem quedar estancats. La demarcació ha tancat 2023 amb **59.900 persones aturades,** 21.000 més que fa un any.

6. El **Camp de Tarragona** tanca el mes de desembre 2023 l'any amb una **taxa d'atur** registrat del **10,54%** (gener ho feia en l'11,35%), mentre les **Terres de l'Ebre** situen la taxa en el **10,63%** (gener ho feien en l'11,26%).

7. La **capacitat exportadora i importadora** de l'economia local ha incrementat notablement respecte el total català en les últimes dècades. L'any 2022, les empreses de la demarcació de Tarragona efectuaren l'**11,05%** de les **exportacions** i el **15,95%** de les **importacions** de l'economia catalana.

8. Les taxes interanuals de creixement del PIB del tercer trimestre de 2023 han estat d'un **-8,2%** al **sector primari**, de l'**1,2%** a la **indústria**, del **2%** a la **construcció** i del **2,8%** al **sector serveis**.

9. El **PIB per càpita** del **Camp de Tarragona** és **2,6 punts** inferior al total català (**29 i 31,6** respectivament) mentre que el de les **Terres de l'Ebre** el supera en **dos punts** (**33,6**). Pel que fa a l'**RFBD per habitant**, tant el **Camp de Tarragona (15,2)** com les **Terres de l'Ebre (13,8)** presenten resultats inferiors a la mitjana catalana (**17,6**).

10. Entre les deu **comarques catalanes amb menor renda per habitant** es troben tres de les Terres de l'Ebre (el **Montsià,** la **Terra Alta** i el **Baix Ebre**) i una del Camp de Tarragona (**Priorat**).

Informe de conjuntura económica

Camp de Tarragona i Terres de l'Ebre

Quart trimestre de 2023

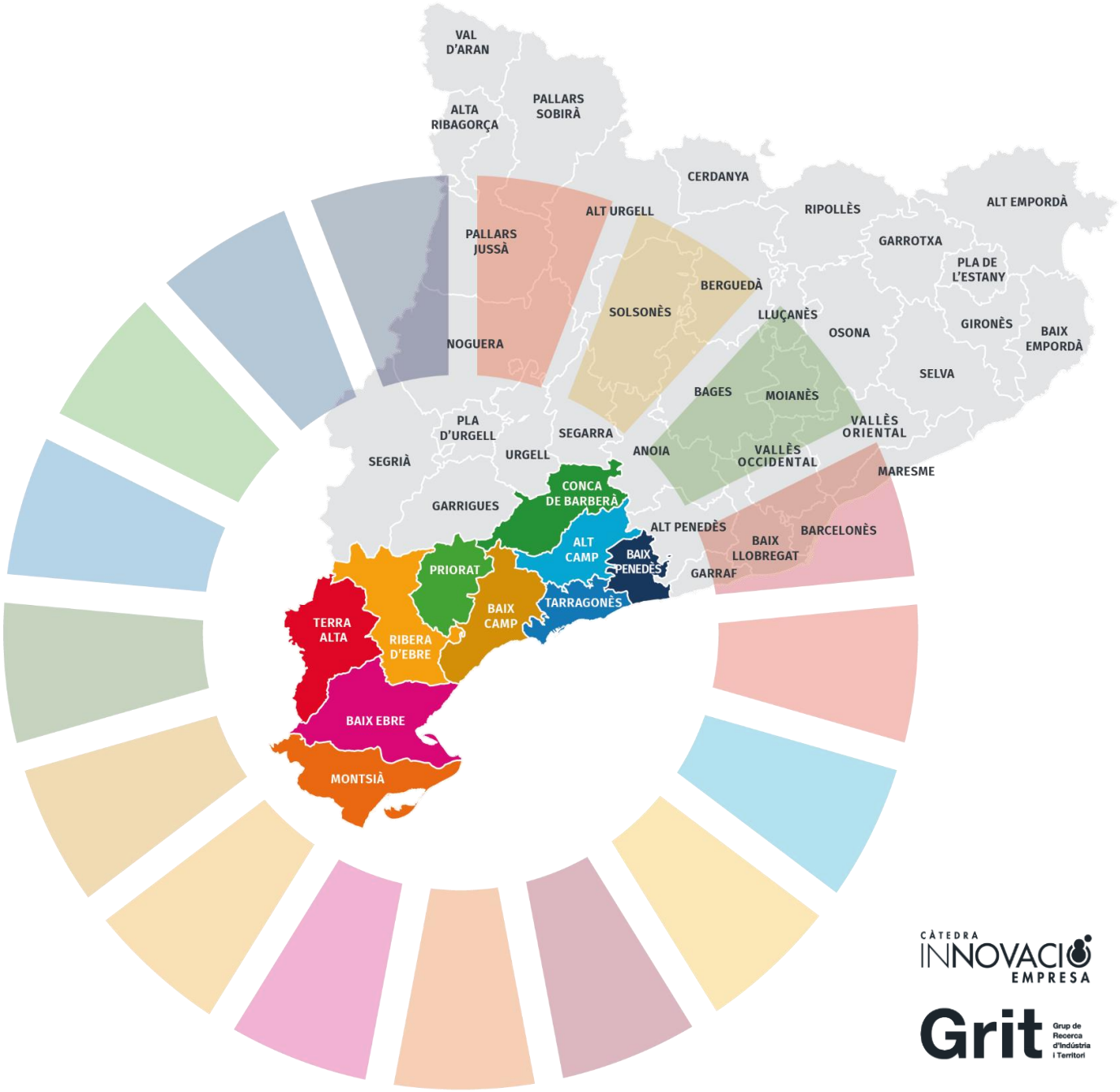

CÀTEDRA INNOVACIÓ EMPRESA

Grit Grup de Recerca d'Indústria i Territori

Cambra de Comerç de Reus · Cambra de Comerç de Tarragona · Cambra de Comerç de Tortosa · Cambra de Comerç de Valls · Diputació Tarragona